

**TAJRIBA XAYVONLARIDA BIR GURUX NOSTEROID
YALLIG'LANISHGA QARSHI DORI VOSITALARINING BUYRAK
TO'QIMASIGA TA'SIRI**

**Payazov Sherali Nematovich. Assistent.
Klinik anatomiya kafedrası.
Samarqand davlati tibbiyot universiteti
Samarqand, O'zbekiston**

Annotatsiya. Maqolada buyrak hujayralarining morfometrik parametrlari, 6 oygacha bo'lgan kalamushlar buyraklarining proksimal va distal burmalangan kanalchalari normada va IV qon guruhi bo'lgan kalamushlarda yallig'lanishga qarshi dorilarning polifarmasi bilan o'zgarishi tasvirlangan.

Kalit so'zlar: buyrak, IV qon guruhi, kalamush, morfometriya, morfologiya, polifarmatsiya, yallig'lanish.

**THE EFFECT OF A GROUP OF NON-STEROID ANTI-INFLAMMATORY
DRUGS ON RENAL TISSUE IN EXPERIMENTAL ANIMALS**

**Payazov Sherali Nematovich. Assistant.
Department of Clinical Anatomy.
Samarkand State Medical University
Samarkand, Uzbekistan**

Abstract: The article describes the changes in the morphometric parameters of renal cells, proximal and distal convoluted tubules of the kidneys of rats up to 6 months old with normal and polypharmacy of anti-inflammatory drugs in rats with IV blood group.

Keywords: kidney, IV blood group, rat, morphometry, morphology, polypharmacy, inflammation.

**ВЛИЯНИЕ ГРУППЫ НЕСТЕРОИДНЫХ ПРОТИВОВОСПАЛИТЕЛНЫХ
ПРЕПАРАТОВ НА ТКАНИ ПОЧЕК У ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ
ЖИВОТНЫХ**

**Паязов Шерали Нематович. Ассистент.
Кафедра клинической анатомии.
Самаркандский государственный
медицинский университет
Самарканд, Узбекистан**

Аннотация: В статье описаны изменения морфометрических показателей ткани почек, проксимальных и дистальных извитых каналцев почек крыс до 6-месячного возраста при норме и полипрагмазии противовоспалительных

препаратов у крыс с IV группой крови.

Ключевые слова: почки, IV группа крови, крыса, морфометрия, морфология, полипрагмазия, воспаление.

Мавзунинг dolzarbligi. Buyrak asosiy chiqarish organi sifatida dori vositalarining salbiy ta'siriga juda sezgir. Yallig'lanishga qarshi dorilar tibbiyotda eng ko'p ishlatiladigan dori guruhlaridan biridir. Ularning afzalligi - ularning murakkab ta'siri (antipiretik, yallig'lanishga qarshi va og'riq qoldiruvchi), shuningdek, ulardan foydalanish mumkin bo'lgan ko'rsatmalarning keng doirasi. Ko'proq keng tarqalgan va tez-tez buyurilgan 5 turdagi yallig'lanishga qarshi dorilar bo'lib, ular farmakodinamik ta'siriga ko'ra bir guruhga kiradi. Biroq, bugungi kunda ushbu dorilar bilan terapiya natijalari to'g'risida mavjud bo'lgan ma'lumotlar ularning samaradorligi yoki samarasizligi, shuningdek, bunday kombinatsiyalarda nojo'ya ta'sirlarning rivojlanishi haqida aniq xulosa chiqarishga imkon bermaydi. Polifarmatiyaning uzoq oqibatlarini o'rganayotganda, buyrak nefronlarining parametrlari sezgir populyatsiyada pasayadi va parallel ravishda polifarmatiyaga eng chidamli elementlarning soni ortadi. Ushbu ma'lumotlar polifarmatiya ta'siridan keyin jigar hujayralarining funktsional faolligining pasayishini ko'rsatadi. Dori vositalarining nojo'ya ta'sirlari, shu jumladan buyrak va yurak-qon tomir ta'siri butun dunyo bo'ylab dolzarb tibbiy muammodir. Ularning rivojlanishida etakchi o'rinni eng ko'p ishlatiladigan dorilar sinflaridan biri bo'lgan steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAID) egallaydi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari. 6 oygacha bo'lgan kalamushlar buyrak hujayralarining morfometrik ko'rsatkichlari, proksimal va distal burma kanalchalarining o'zgarishi dinamikasini yallig'lanishga qarshi dorilarning polifarmasi bilan aniqlash.

Tadqiqot usullari. Tadqiqot IV qon guruhiga ega, vazni 210 dan 320 g gacha bo'lgan, standart parhez, suvdan erkin foydalanish va normal yorug'lik sharoitlari bilan vivarium sharoitida saqlanadigan 20 ta oq erkak kalamushlarda o'tkazildi. Hayvonlar 3 guruhga bo'lingan (n=60): I-buzilma nazorat (n=20); II guruh - 2 turdagi yallig'lanishga qarshi dori, paratsetamol 15 mg/kg, aspirin 5 mg/kg (n=25) olgan kalamushlar; III guruh - 3 turdagi yallig'lanishga qarshi dori, paratsetamol 15 mg/kg,

aspirin 5 mg/kg, ibuprofen 6 mg/kg (n=25) olgan kalamushlar.

Ushbu dori dozalari empirik tarzda hisoblab chiqilgan va 10 kun davomida har kuni intragastral eritma sifatida kiritilgan. Nazorat guruhidagi kalamushlarga rivojlanishning 141-kunidan 150-kunigacha 10 kun davomida metall naycha orqali intragastrik 0,5 ml distillangan suv berildi. Hayvonlar eksperiment boshlanganidan 3 oy o'tgach (180 kunlik yoshida), efir behushligi ostida hayvonlarning boshini zudlik bilan kesish yo'li bilan tajribadan olib tashlandi. Tadqiqot o'tkazish uchun Samarqand davlat tibbiyot universiteti Etika qo'mitasidan ruxsat olindi. Mikroskopik tekshirish uchun material 10% formalinda mahkamlangan, spirtlar akkumulatoridan o'tgan va umumiy qabul qilingan usullarga muvofiq kerosin bloklariga quyilgan. Qalinligi 5-7 mkm bo'lgan qismlar gematoksilin-eozin bilan bo'yalgan. Matematik ishlov berish to'g'ridan-to'g'ri generaldan amalga oshirildi Pentium-IV shaxsiy kompyuteridagi "Excel 7.0" ma'lumotlar matritsalarini, standart og'ish va reprezentativlik xatolari aniqlandi.

Tadqiqot natijalari. 1-guruhdagi kalamushlarda buyrak tanachalari maydoni parametrlarini, proksimal va distal burmalangan kanalchalarning tashqi diametrini, buyrak kanalchalarining lümen diametrini morfologik o'rganish jarayonida barcha ko'rsatkichlar bo'yicha o'zgarishlarning ijobiy dinamikasi kuzatildi. Kuzatish davrida jigar hujayralarining maydoni 3263 ± 34 mkm² gacha ko'tarildi, markaziy tomirlarning o'rtacha tashqi diametri $22,08 \pm 0,12$ mkm, o't yo'llari lümeninin o'rtacha diametri $13,12 \pm 0,09$ mkm, o'rtacha tashqi diametri ± 1 mkm, venalarning o'rtacha diametri $\pm 1,0$ m ni tashkil etdi interlobulyar arteriyalarning $12,04 \pm 0,1$ mkm.

2-guruhdagi kalamushlarda 1-guruhdagi hayvonlarga nisbatan morfometrik ko'rsatkichlarning pasayishi kuzatildi. 2-guruh sharoitlariga ta'sir qilish tugagandan so'ng, buyrak korpuskulasi maydoni 3018 ± 4 mkm², 3056 ± 7 mkm², 3126 ± 6 mkm², 3131 ± 5 mkm² gacha kamaydi (foiz nisbati -7,21%, -6,318 mkm, diametrdan -4,32%, diametrdan -4,32% ga kamaydi $20,04 \pm 0,1$ mkm², $20,49 \pm 0,13$ mkm² gacha, $21,16 \pm 0,3$ mkm, $21,39 \pm 0,2$ mkm (foiz nisbati -9,26%, -7,21%, -4,15%, -3,11%) markaziy venalar lümenining diametri $12,16 \pm 0,12$ mkm, $12,29 \pm 0,22$ mkm, nisbati $12,45\% \pm 1$ mkm^{3.0m} -7,25%, -6,31%, -5,12%, -3,21%) interlobulyar venalarning

tashqi diametri $18,59 \pm 0,1$ mkm, $18,68 \pm 0,23$ mkm, $18,86 \pm 0,12$ mkm, $19,24 \pm 0,12$ mkm, nisbati $19,24 \pm 0,3$ mkm, $19,24 \pm 0,3$ mkm (yoshga nisbatan $19,24 \pm 0,3$ mkm) ga kamaygan. $-7,09\%$, $-6,22\%$, $-4,34\%$) o't yo'llarining diametri $11,42 \pm 0,11$ mkm, $11,43 \pm 0,14$ mkm, $11,60 \pm 0,23$ mkm, $11,67 \pm 0,12$ mkm (foiz nisbati $-50,2\%$), $-50,3\%$, $-5,3\%$.

3-guruhdagi kalamushlarning morfometrik ko'rsatkichlarini 2-guruhdagilar bilan solishtirganda sezilarli pasayish aniqlandi. Jigar hujayralarining maydoni 3430 ± 71 mkm², 3427 ± 8 mkm², $3367 \pm 0,8$ mkm², 3361 ± 5 mkm² ga kamaydi (foiz nisbati $-5,14\%$, $-5,05\%$, $-3,19\%$, $-3,02\%$) markaziy venalar diametri $\pm 64,0$ mkm $9 \pm 0,32$ mkm², $23,73 \pm 0,25$ mkm², $23,58 \pm 24$ mkm² (foiz koeffitsienti $-8,13\%$, $-6,11\%$, $-4,08\%$, $-3,42\%$) o't yo'llari lümeninin diametri $13,95 \pm 0,28$ mk³, $m21m2.0.1$ ga. $13,53 \pm 0,16$ mkm/m, $13,12 \pm 0,2$ mkm/m (foiz nisbati $+6,33\%$, $+5,09\%$, $+3,12\%$, $+3,08\%$) o't yo'llarining tashqi diametri $22,61 \pm 0,21$ mkm/m, $\pm 8,12$ mkm³, $\pm 2,01$ m³ ga kamaydi. mkm/m, $22,05 \pm 0,18$ mkm/m (foiz nisbati $-7,12\%$, $-5,07\%$, $-5,03\%$, $-4,48\%$) interlobulyar tomirlar lümeninin diametri $12,58 \pm 0,13$ mkm/m, $12,58 \pm 0,12$ mkm/m, $12,512$ mkm, $12,41 \pm 0,17$ mkm, $12,32 \pm 0,31$ mkm (foiz nisbati $-4,47\%$, $-4,04\%$, $-3,07\%$, $-2,31\%$).

Shunday qilib, olingan natijalar dori vositalarining har xil miqdordagi ta'sirida turli darajadagi morfologik va morfometrik o'zgarishlar kuzatilishini ko'rsatdi. Yallig'lanishga qarshi dorilarning oq naslli bo'lmagan kalamushlarning buyraklariga ta'siri eksperimental tarzda o'rganildi. Yallig'lanishga qarshi dorilarning uchdan ortiq turiga ta'sir qilgandan so'ng, tananing ovqat hazm qilish tizimi sezilarli darajada kamayishi aniqlandi. Buyrakka polifarmatsiyaning ta'siri mavjudligini aniqlash polifarmatsiyaning organizm uchun etarlicha xavf darajasiga ega ekanligini ko'rsatadi.

Xulosa. Dori-darmonlar qanchalik ko'p qo'llanilsa, jigarda patologik ta'sir shunchalik aniq bo'lishi isbotlangan. Yallig'lanishga qarshi dorilar bilan polifarmatsiyaning buyraklarga ta'siri mavjudligi polifarmatsiyaning o't yo'llarining funksiyasiga zararli ta'sir ko'rsatishi, safro sekretsiasini kamaytirishi va organizm uchun etarlicha xavf darajasiga ega ekanligini ko'rsatadi. Bu faktlar bilvosita

buyrakda xujayralar darajasining pasayishini ko'rsatadi.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. Sanjar Usanov, Ziyadulla Xidirov, Jasmina Olimova (2023),KELISHDIKMI ZOTSIZ KALAMUSHLAR JIGARINING ME'ERDAGI MORFOLOGIK VA MORFOMETRIK PARAMETRLAR, Eurasian Journal of Academic Research , 3(11), (101-107)
2. S.S.Usanov (2022),Jigarning anatomik va gistologik parametrlari Oddiy holatda oq zerikmagan kalamushlar, BARQARORLIK VA YeTAKChI TADQIQOTLAR ONLINE ILMIY JURNALI, 2(1), (123-128)
- 3.USANOV Sanjar Sadinovich, ISMOILOV Ortiq Ismoilovich (2022) ,OQ ZOTSIZ KALAMUSHLAR JIGARINING MORFOMETRIK QARShIDA SIYoSAT DASTURI MASLAHATLARI 4 HIL VOSITALAR TA'SIRI HOLATIDA O'RGANISH, BIOMEDICINA VA AMALIYOt JURNALI , 7(5)
4. Usanov Sanat Sadinovich (2021 y.),Morfometrik xususiyatlar Polipragmaziyadagi jigar parametrlari, Amerika tibbiyot fanlari va farmatsevtika tadqiqotlari jurnali, 3(10), (28-32)
5. Usanov Sanjar Sadinovich, Xidirov Ziyadulla Erkinovich, Djumaev Husen Abdurafikovich (2023) ,Jigarning morfometrik ko'rsatkichlarini o'rganish Albom kalamushlarining 3 xil yallig'lanishga qarshi dori ta'siridaPoliprogrammalar, Central Asian Journal of Medical and Natural Science , 4(6) , (450- 455)
6. Payazov Sh. N. NORMALAGM DAGI PARATSETAOL VA ASPIRIN TA'SIRI OShIDAGI OQ SOZLI KALAMOQLAR JIGARINING MORFOMETRIK PARAMETRLARINI TAQOSISH – 2024. – Yo‘q. 11-1 (126). – B. 1280-1285.
7. Payazov Sh. N. REVMATOID ARTRITDA JIGAR FOYDALANISH XUSUSIYaTLARI // Iqtisodiyot va jamiyat. – 2024. – Yo‘q. 11-1 (126). – B. 1045-1049.
8. Payazov Sh. N. OQ UZTLI KAMUSHLAR JIGARINING GISTOLOGIK TUZILISHI // Iqtisodiyot va jamiyat. – 2024. – Yo‘q. 11-1 (126). – B. 1286-1290.
9. Payazov Sh. N. OQ NOZLI KALAMOQLAR JIGARINING MORFOMETRIK KO'RSATMALARINI O'DGAN YaNGILISHGA QARShI PARATSETAOL,

ASPIRIN VA EBUPROFENROFENROSİM TA'SIRIDA. – 2024. – Yo‘q. 11-1
(126). – B. 1275-1279.